

מחשבת ישראל

תאריך עדכון: 17.04.2016

ספרות ההיכלות

מס' הקורס: 30249/01

המרצה: ד"ר מיכאל שניידר

סוג הקורס: הרצאה מתוקשבת

שנת לימודים: תשע"ז

סמסטר: ב'

היקף שעות: 1 ש"ש

כתובת מייל מרצה: כתובת msbeny@hotmail.com [מומלץ לכתוב 'מבוא' בשורת subject]

דף הקורס באינטרנט:

(1) <http://lemida.biu.ac.il>

(2) <http://www.ma.huji.ac.il/~kazhdan/Shneider/mavo.2014.htm> [להקפיד על S גדולה]

דף כללי לקורסים שלי:

<http://www.ma.huji.ac.il/~kazhdan/Shneider>

א. **מטרות הקורס** (מטרות על / מטרות ספציפיות):

מטרת הקורס – להכיר את ספרות ההיכלות המתארת את המסעות בעולם עליונים של המיסטיקאים שמכונים יורדי המרכבה. ספרות קדומה זו היא אחד הביטויים העזים והמקוריים של הלך רוח מיסטי ביהדות.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

ספרות ההיכלות על רקע תקופתו, מקורותיה והשפעותיה. רעיונותיהם, חיותיהם והפרקטיקות המיסטיות והמאגיות של יורדי המרכבה. מסורות הסוד בספרות חז"ל וספרות ההיכלות.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

במרכז השיעור תעמוד קריאה מודרכת של המקורות (בתרגום העברי). לפני הקריאה תינתן הרצאת מבוא לטקסט או לקבוצת הטקסים – תיאור הרקע ההיסטורי והנושאים העיקריים. לאחר קריאת הטקסט ודיון ברעיונות העולים מתוכו, תינתן סיכום – מקומו של המקור בתמונה הכללית של המיסטיקה היהודית. כל המקורות ורוב חומר לקריאת חובה יהיו נגישים דרך אתר הקורס, וכן חלק ניכר מן החומר המומלץ.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' שיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	היסודות המקראיים של המיסטיקה החזונית: יחזקאל, ישעיהו, דניאל.	יחזקאל א:א-כח, עם פירוש דעת מקרא או עולם התנ"ך. יחז' ח:א-ד, ט:יח-י:כב. ישעיהו ו:א-ז; דניאל ז:ט-יד; י:א-ח D. Halperin, <i>Faces of the Chariot</i> , pp. 38-48	
	חוויה המיסטית בספרות אפוקליפטית. יעד ומסר.	Gruenwald, Ithamar. <i>Apocalyptic and Merkavah mysticism</i> , Leiden 1980, pp. 47-72	
2	מסורת חנוכית: חנוך בו ירד במקרא. נושא עלייה לשמים בעולם המקראי.	משה אידל, "מטטרון – הערות על התפתחות המיתוס ביהדות", המיתוס ביהדות, ירושלים תשנ"ו, עמ' 29-44 חנוך: אנצ' המקראית; אנצ' יודאיקה Book of Enoch (Anchor Bible Dictionary)	
3	ספרות ההיכלות: מבוא. אגרת רב האי גאון.	יוסף דן, גילוי סודו של עולם Gershom Scholem, <i>Major Trends of Jewish Mysticism</i> , pp. 40-63	
4	ספרות ההיכלות: עניני שפה וסגנון. לשון אכסטטית ו'שמות זרים'.	Gershom Scholem, <i>Major Trends of Jewish Mysticism</i> , pp. 63-79	
5	היכלות רבתי: ירידה למרכבה: משמעות המונח. הטכניקה והמטרה של הירידה.	Elliot R. Wolfson, "'Yeridah la-merkavah': typology of ecstasy and enthronement in ancient Jewish mysticism", <i>Mystics of the Book: Themes, Topics, and</i>	

	<i>Typologies</i> . Ed. by R.A. Herrera. New York: Peter Lang, 1993, pp. 13-44.		
6	Davila, James R. Shamanic initiatory death and resurrection in the "Hekhalot" literature', <i>Magic and Ritual in the Ancient World</i> (2002), pp. 283-302	דיון השוואתי: מסעות שמימיים ושמיניים. סמליות של ציר העולם: סולם, עמוד, אילן.	
7	יוסף דן, "פתח היכל השישי". הכנס הבינלאומי לתולדות המיסטיקה היהודית 1 (תשמז) 197-220	מבחינים, סכנות, חזיונות תעתועים. 'חמשל', 'מים מים', שומרי פתח היכל השישי.	
8	חנוך ג', פרקים א-י (סינופסיס 1-13) Hugo Odeberg, 3 Enoch or, The Hebrew book of Enoch, Cambridge 1928 חנוך ג' מתוך סינופסיס לספרות ההיכלות	חנוך העברי: רבי ישמעאל וחנוך-מטטרון.	
9	חנוך ג', פרקים יא-טז (סינופסיס 14-20) משה אידל, 'חנוך הוא מטטרון', דברי הכנס הבינלאומי הראשון לתולדות המיסטיקה היהודית. המיסטיקה היהודית הקדומה, מחקרי ירושלים במחשת ישראל כרך ו (א-ב) ירושלים תשמז, עמ' 151-170	חנוך העברי: טרנספורמציה מיסטית ואפואיאוזה.	
10	חנוך ג', סינופסיס 21, 33-34, 41. יוסף דן, "תפיסת הפלירומה בספרות ההיכלות והמרכבה", קולות רבים א (תשנו) 61-140	חנוך העברי: דרגות המלאכים.	
11	ברכות ז ע"א אוצר המדרשים עמ' 440-442 ספור לידתו של רבי ישמעאל. ר' ישמעאל על המפגש בקודש הקדשים. שמעון הצדיק על המפגש בקודש הקדשים	דמותו של רבי ישמעאל ומדרש עשרה הרוגי מלכות.	
12	חגיגה יג ע"א; יד ע"ב תוספתא חגיגה פרק ב', מהדורת ש' ליברמן עם הפירוש שלו תלמוד בבלי, חגיגה יא ע"ב-טז ע"א, מהדורת שטיינזלץ יהודה ליבס, חטאו של אלישע: ארבעה שנכנסו לפרדס וטבעה של המיסטיקה התלמודית, עמ' 1-50 אורבך, חז"ל, פרקי אמונות ודעות, פמליא של מעלה יונה פרנקל, מעשה מרכבה ומלאכים	ארבעה שנכנסו לפרדס.	
13	יוסף דן, 'התיאופאניה של שר התורה: סיפור-מעשה, מאגיה ומיסטיקה בספרות ההיכלות והמרכבה'	שם המפורש ומאגיה. השבעת שר התורה.	

14	האנתרופומורפיזם המיסטי ומדרש שיר השירים.	שאול ליברמן, משנת שיר השירים, בתוך Gershom Scholem, Jewish Gnosticism, MerkabahMysticism, and Talmudic Tradition, 119-126
15	שיעור קומה – הדמות המיסטית של האל.	גרשם שלום, שיעור קומה: הדמות המיסטית של האלוהות, פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה, ירושלים תשמ"א 153-186
16	תפילה וספרות ההיכלות. פיוט והמיסטיקה הקדום.	אידל, משה. 'על הקדושה והצפייה במרכבה', מקומראן עד קהיר; מחקרים בתולדות התפילה. בעריכת יוסף תבורי. ירושלים תשנ"ט, עמ' ז-טו.
17	משה במרום: מאבק עם המלאכים וקבלת התורה.	שבת פח ע"ב-פ"ט ע"א Kasher, Rimon. 'The Mythological Figure of Moses in Light of Some UnpublishedMidrashic Fragments', <i>Jewish Quarterly Review</i> 88,1-2 (1997), pp. 19-42
18	מאבק בין יעקב לבין המלאך.	שפר, פטר. תחרות בין מלאך לאדם ב"תפילת יוסף" החיצונית ובספרות חז"ל, הקונגרס העולמי למדעי היהדות ו,ג (תשלז) 511-515

קורס בנושא משנים קודמות:

<http://www.ma.huji.ac.il/~kazhdan/Shneider/EarlyMyst2010>

ביבליוגרפיות באתר של מאיר בר-אילן:
[ספרות ההיכלות - מיסטיקה יהודית עתיקה](#)